

УКРАЇНСЬКИЙ
СЕЛЯНИН

ОБРАТНІ УКРАЇНСЬКОЇ
СТІЛКИ СЕЛЕН

Т 1

СІЗЕНЬ

УКРАЇНСЬКИЙ
Б.
МУЗЕЙ-АРХІВ

1946

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

Наш журнал "Український Селянин" ставить своїм завданням: підвищити фаховий, загально - освітній і національно - громадський рівень українського селянина, котрий в наслідок війни змушений був залишити рідні землі і зараз перебуває на еміграції.

Журнал буде систематично подавати статті з агрономії, зоотехнії, ветеринарії, економіки та організації сільського господарства, + розраховані на підвищення знань с/г і примінення їх у трудовому селянському господарстві.

Крім фахових питань, в журналі будемо містити статті в історії України та літературі, щоб всебічно забезпечити культурно - освітній і національний розвиток українського селянства, підняти його свідомість до рівня селянина - державника.

До співпраці в журналі запрошуємо: селянство, фахівців сільського господарства і наукових робітників, котрі бажать піти на зустріч із своєю допомогою українському селянству.

РЕДАКЦІЯ

ВЕЛИКІ ДАТИ

В січні місяці згадуємо такі найвизначніші історичні події:

2. I 1649 року тріумфальний в'їзд гетьмана Богдана Хмельницького до Києва після славних перемог над Поляками.

xxx

22. I. 1918 року проголошено в Києві IV Універсал Української Центральної Ради про самостійність і суверенність України.

xxx

29. I. 1918 року героїчний бій під Крутами.

xxx

Знаменні історичні події ці уявляють український народ свято хоронить в своїй пам'яті. В героїчних чинах минулого шукає він дороговказу в кращу свою будучину. А наука історичного минулого очевидна.

Наша сила, наша слава в нас самих; в нашій єдності, одна-стайності. Коли народ в боротьбі за свої права виступає узгіднено із всіма своїми силами, то боротьба увінчується славою його перемог. 1648 року Богдан Хмельницький, очоливши народний рух проти гніту польського загарбника, закликав: "Мученики кричать до Вас з гробів своїх, вимагаючи помсти за їх кров і кличуть вас на оборону самих вас і всієї Батьківщини."

Як виразник волелюбних, державно незалежних прагнень народу він підняв усіх, повів на боротьбу проти Польщі весь народ України. "Ми підняли зброю не для користи якоїсь або порожнього марнославства, а єдино на оборону Батьківщини нашої, життя нашого і дітей наших."

В цій заяві Б. Хмельницький втілює думки й зовоління всього народу. Під бойові стяги Богдана Хмельницького стала вся Україна. Польща блискавично була криваво розгромлена в боях на Жовтих Водах, під Корсунем та П'явцями. Богдан Хмельницький побідно звільнив Галичину, що вже триста років була під Польщею і вступив у Холмщину. Тут під Замосшем король попрохав миру, визнавши Україну незалежною козацькою державою. Після цих блискучих перемог Богдан Хмельницький повернувся до Києва. Гетьману і його війську народ влаштував тріумфальну зустріч. Церковними дзвонами, молебнями й палкими поздоровленнями кияни на чолі з духовенством віддали високу шану й любов гетьману-вождеві, видатному політику і полководцю та його козацькому воїнству. Це був тріумф сили народної єдності. Не стало в народі єдності, не стало й вільної козацької держави. Україну загарбада Москва. В нерівній боротьбі гинули роз'єднані сили українського народу. Гніт московського загарбника душив Україну не одне століття, доки не вирости і не зібрались сили України на боротьбу за свою

державну незалежність. В революційній боротьбі 1917 року проти московської тюрми народів, Україна вела перед серед всіх народів, поневолених Москвою і створила свій народоправний орган найвищої влади - Українську Центральну Раду.

Після перебігу відповідних передумов Центральна Рада 22.І 1918 року ІУ-тим Універсалом на весь світ проголосила: "Від нині Українська Народна Республіка стає самостійною, від нікого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу."

За яких економічних - політичних обставин виданий ІУ-тий Універсал, гласить сам текст:

"В трудну годину народилась воля України. Чотири роки жорстокої війни обезсилили наш край і народ... Наступав голод. По краю розмножилися ватаги грабіжників і убійників, особливо, коли з фронту рушило російське військо, творячи криваву різню, безлад і руїну на нашій землі... А тим часом петроградське правительство народних комісарів виповіло війну Україні, щоб повернути вільну Українську Республіку під свою владу, і посилав на нашу землю свої війська - Червону Гвардію большевиків, які граблять хліб у наших селян і без ніякої заплати вивозять його в Росію, не зоставляючи навіть зерна, пригатовленого на засів, убивають невинних людей і сіють усюди анархію, убивство і злочин..."

Дальший розвиток історичних подій не закріпив здобутого. Але факт документального волевиявлення українського народу про створення своєї самостійної, від нікого незалежної, вільної, суверенної держави був є і залишається безперечним.

Питання самовизначення "вплоть до отдаления" і соборність українських земель в єдиній незалежній Українській Державі - український народ актами від 22.І. 1918 року і 22.І.1919 року вирішив на завжди і ніколи від цього свого воління не зречеться. Відстояти державну незалежність перешкодила йому роз'єднаність сил, з якої скористались московсько - большевицькі загарбники - "самоопреділювачі".

З наказу російсько - большевицького уряду на Україну посунули московські червоногвардійські орди, щоб у Києві втопити волю України, загарбати український хліб і вугілля, знову повернути Україну в колонію Москви, на цей раз не білої, а червоної.

Ворог наближався до Києва - столиці молодого Української Держави. Український Уряд не підготований до такого віроломного чину північного сусіда, спішно заходивсь готувати оборону Києва. Щоб виграти час на зміцнення оборони, необхідно було затримати ворога на підступах до Києва хоч на кілька днів.

На зустріч ворогу виконати це завдання спорядили наспіх зформований в Києві студентсько - юнацький полк добровільців. Під Крутами (150 км. від Києва) 29.І.1918 року зустрілись в жорстокій бою хоробрі молодики з переважаючими силами противника. Вились завзято, самовіддано. Для кожного з них доля України була дорожча за власне життя. Вони свідомо віддали його, виконуючи обов'язок, покладений на них власною державою в обороні волі Батьківщини.

Не відступили, стримували ворога доти, доки не полягли смертю хоробрих всі як один, понад п'ятьсот юнаків.

За блага своєї Батьківщини, свого народу і товариства так жертвенно умирали тільки античні герої - тернопільці та давні

лицарі козацькі.

Пам'ять про лицарів Крут вічно жити ме в серцях українського народу. Вони кличуть всіх нас й наснажують нас своїм подвигом до боротьби за волю України.

Вольнолюбний, лицарський дух українського народу невмирущий. Хто переможе, хто поневолить його коли до бою стануть не одні молодики, а й старші брати й батьки - ввесь народ? Ніхто.

Згадані великі історичні дати стверджують невмиручість прагнень українського народу до свого вільного, самостійного державного життя; зміцнюють віру народу в його перемогу.

Як скоро завершиться процес об'єднання сил українського народу, і тоді в переможних боях знову оживе давня слава, слава України!"

---oOo---

В. ВІХ

МАТИ

Сніги білі, збиті копитами
Тільки сивий котиться курай
Ой не спиться матері ночами:
Сина жде згорьована украй.

Гляне сива в мале віконце
Вчує топіт "чи ж то не дитя?
Чи не йде синочок мого сонце..."
Та скоріше двері відчиня.

Вийде з хати і заломить руки;
Гляне - даль широка золата...
"Чи не бачили мого Ви сина?"
Стрічних з жалем запита.

-Ні,- відказують прохожі;
З ним не бачились ніде
А мороз до того лютий;
Що і плакати не дає.

Іде мати знову в хату
Мерзлі сльози обтира,
Та й сідає виглядати
Сина рідного стара.

Вона бачить крізь замерзлу шибку
Битий шлях, застелений...Зима
А по той бік ледве видко
Хтось іде. Невже Іван?

Сніги білі, збиті копитами
Тільки сивий котиться курай;
Ой не спиться матері ночами;
Сина жде згорьована украй !

НЕВІДКЛАДНІ ЗАВДАННЯ

Лихоліття цієї війни кинуло сотні тисяч українців на еміграцію. Серед емігрантів є велика кількість селян. Це ті трудівники землі, що своїм хлібом годували Європу і яких безсоромно грабували "визволителі".

"Визволителі" знищили справедливість, зруйнували наші житла, відібрали від нас волю та землю і врешті позбавили нас права мати власну державу. Миє бездержавники, а це зобов'язує нас бути ще більш згуртованими і не підпадати під чужий, ворожий вплив, щоб виконати взяті на себе обов'язки політичних емігрантів.

Еміграція вимагає від нас організованого життя; де б інтереси загально-національні стояли вище, ніж особисті. І не випадково, ще минулого року була організована Українська Спілка Селян-емігрантів в Ангбурзі, щоб об'єднати українське селянство. Але такі ж спілки створилися не тільки в Швабії, на американській зоні, а й далеко за її межами.

Цьому організованому селянському рухові мусимо дати вірний напрям; направивши його в русло загально-національного руху. Для цього місцеві спілки мусять подбати про організацію обласних управ, дотримуючись територіального принципу і на їх базі утворити третю ступінь - Центральну Управу Української Спілки Селян.

Всю свою працю мусимо координувати з іншими громадськими організаціями, спрямовуючи її до національної єдності. Управи спілок мусять у своїй щоденній праці спрямовувати всі зусилля на виховання членів спілки в громадсько-національному дусі скріпивши їх свідомість на рівні селянина-державника. Треба щоб кожен селянин-емігрант, добре собі усвідомив про необхідність створення власної Демократичної Української Незалежної Соборної Держави; тому що тільки така держава дасть йому право на власне трудове господарство. Тобто таке господарство, де не має бригадира, щоб вигонив до праці, немає обшуку лишків хліба, політчиків і стінгазет. Трудове господарство це також і не гектар огорода даного в премію за працю в громадському дворі. Трудове господарство це те, що обробляється власними силами селянина і всі плоди його праці є власністю господаря.

Такі святі прагнення селянина були є і будуть. Але ці прагнення зруйнували загарбники. Український селянин мусить завжди дбати про загально-державні інтереси, не замикаючись в своєму господарстві. Історія багато чому нас навчила. Треба покінчити з такою вдачею як "моя хата з краю". З цього користалися тіл-ки наші вороги.

Вороги нашої державности свідомо руйнували і руйнують суспільне наше життя, насаджуючи серед нашого селянства: пияцтво, розбрат, зрадництво, безвірництво, розклад нашого побуту.

Вороги докладають всіх сил для ліквідації селянства в цілому повертаючи в стан рабів новоювленої кріпаччини. Ворожі дії є і на еміграції. Ці дії намагаються зробити кордон між східними і західними українськими селянами; посіяти розбрат "українці польські" і "українці рускі".

Вороги української справи; селянина із східних областей

вважають за людину "нищої раси"; бо ця людина була деякий час під ворожим впливом. Але ці люди забувають, що селянська душа є чиста і що ми є сини одної матері - України. Час перебування в таборі ми musимо використати для підвищення фахового і громадсько-національного рівня селян.

Для цього потрібно організувати фахові школи для селян різні с/г курси, а також ввести в практику читання фахових лекцій - бесід нашими фахівцями.

Крім фахових лекцій є велика потреба в організації лекцій з історії України, літератури та економіки, щоб вечірній час був повністю використаний для культурних потреб селянина. Такі вимоги часу.

Розвиток українського селянства довгий час проходив під доглядом "опікунів" і тому не диво, що наш селянин слабший в технічно-господарському відношенні від селянина Європи Америки.

Але настане час, що селянин-емігрант, опанувавши складну сільсько-господарську техніку Європи, зможе вільно примінити всі свої особисті знання у власному трудовому господарстві, в інтересах Української Держави.

— 000 —

Г

В М И Н У Л О Г О

Линуть у безвість вагони,
Колеса ритмічно: так-так!
Мелькають заплакані гони,
Літають голодні ворони...

О, краю мій рідний, жебрак!
Мелькнуло село над горою,
Стоїть понад річкою гай,
Там голод злигавшись з журбою,
Зравили село над водою,
Замучили бідний мій край!
Стоять вітрячки, мов завмерли,
Завмерли і верби і став...

Народе коханий, які в тебе нерви?
Твій шлях - це колючі терни,
В терпінням вмираєш... Повстань!
І линуць у безвість вагони,
Несуть невмирущий мій біль,
Назустріч убогій гони,
Літають голодні ворони
Ні краплі протесту відтіль!

БЕРЕЗОВИЙ ХРЕСТ

/ спогад /

Зима 1917 року. Шаленів буревій; замітав вулиці й оселі. Село Бурін утопало у кучугурах снігу. Надійшли різдв'яні свята. Вулиці ожили співами колядників, а в хатах по св'яточному гомоніли гості. Дома було вже багато вояків. Сини й батьки довгожданні повертались з царського війська. Прибувала щодня. До кого гість там і радість. Сходилась рідня й сусіди, щоб поздоровити прибулого вояка, розпитатись, дізнатись про новини й погомоніти в гурті про нове життя без царського режиму.

З кожним днем село втрачало затишний спокій давнини. Вояцьке парубоцтво буяло п'яними піснями, розважалось привезеною в фронті зброю полекаючи безупинно населення. Тільки старі вояки, як статечні господарі ховали зброю під стріху про всяк випадок.

Село вагітніло революцією від многолюдних сходин і мітінгів у школі не зачинались двері. Свобода слова, свобода думки. Схоже сходились послухати своїх же /брателів/ про майбутні закони й громадський лад нової держави, свободного, досі не знаного без царя і ката. А над усе всіх муляла думка: як буде з землею, як поділити її?

Тоді ж на свята прибула у відпустку група козаків українського новотвореного війська. На них красувались козацькі шапки з червоними шливами й шабляки при боці. Козаки всіх зацікавили собою й своїми новинами про створення народоправного українського уряду та формування українського війська. Вони красочно малювали нашу будучину у власній державі. Багато в перше почули тоді, "хто ми й чийх батьків діти", хоч більшість родин нашого села і була козацького стану.

Богданівець /полк Богдана Хмельницького/ Смоляр Мусій, завзятий, як справжній запорожець. Виш, молодецький і вояк хоробрій. В козацькому війську з "вольнопоря" з відзнаками настановили хорунжим. Вродливий, веселий та моторний, він був давнім улюбленцем села. Широї вдачі козак.

Одинець у батька, мав молоду жінку і малі діти. Родинний затишок припадний вабив його як і других. Але свідомість національного обов'язку перемогла, пераборює спокуси. З царського фронту не подався до дому, а став у перші ряди лицарів України. Запальним словом закликав і других.

-Хлопці! Зараз на час сидіти вдома, говорив до односельчан вояків-. -Ідьмо до нашого полку Хмельницького! - Чи то з Симонем Ходошко до Дорошенківського, або з Гаврилом Бресом до Полуботківського? - Державу свою збудуєм, шаблями своїми її підкрімимо! А уряд дасть з землею такий лад, як народ того хоче. Але вояки не хотіли знову кидати домівки. - Воно б і треба, говорили, - та ліпше б нас мобілізували, а то на власну волю як - то не сила вирватись з села. Де хто повертав у жарт.

-Куди їхати? Чого? Дома тепла хата, пироги пшеничні квобаса та чарка. /Саме тоді горілчани й завод розбили і спирт прицало по двох відер на двір/. Тут і жінка, а в кого то дівчина. А що там у війську? Знаємо, не забули.

Минули свята. Після водохреща Мусій Смоляр з козаками відїхали до війська. Тільки шість молодиків прилучилось до них. Мале поповнення. Та ще й втратили одного козака. Іван Міщук не поїхав до полку, женитись надумав і залишивсь доглядати.

Наступили м'ясиці, а до праці ні в кого руки не здіймались. Створив Морала худобу, а старшим "додобода". Іпі, гулий, веселись! Навіть мітинги притихли. Надокучило, наговорились до хрипоти. Мітингову "баричку" витіснили сватайня, заручинці і буні-весілля. За роки війни дівочтва narosло, як грибів після дощу таї парубочтва повернулось з війни не мало. Весілля пішли за весіллями, надолужали прогаїне. День -у день з понеділка й до понеділка, як в давнину, справляли весілля з усіма обрядовими церемоніями й гучними бенкетами. В чаду весільного шалу село було піснями, музиками й танками, як на переді добром.

І раптом, неждано-не гадано грянула звістка про нову війну. На Київ насувають озброєні полчища одвічного ворога незалежності України. І коли провинулись з Бахмача під Крути, то в селі на віддалі п'ятнадцяти кілометрів яено було чути гармаві розриви й кулемєвну та рушничну трікотню Крутянського бою.

В селі запанував неспокій і розгубленість.

Проти кого? Чого їм треба. Адже в одних шанцях сиділи й разом вдобували "свободу". Неже знову хочуть того, що було на нашій, не своїй землі? Та заспокоїла чутка: то генералів царських солдатів б'ють. Коли поб'ють їх, то й війни більш не буде ніколи.

А через два дні приїхали з Крут демобілізовані воїки нашого села: Даніло Кора, Іван Голуб та Артем Другань і від них село довідалось правду, сумну, жалку. Блискавкою облетіла новина: Привезли Мусія Смоляра убитого в Крутах, пошматованого.

У дворі старого Смоляра звивоя отривожено - гомінливий натовп. Зазирали у вікна, у запружені дюдом стіни й хату, з відки незлиось одчайдушні крики і розпачливі воплі. А люди прибували й прибували з усіх кінців села, купчилиось на вулиці, подвір'ї й протискувались до хати. Воїк намагався побачити жертву війни нової, розпитати і почути сумну історію крутівської трагедії. До трьох самовидців бою підступали все нові й нові слухачі, а вони розповідали й розповідали. На базовій станції збілось тоді багато демобілізованих царських воїк, що повертались з фронтів до дому і опинились там безчасними героїчних змагань лицарів України. На їх очах молоді герої мужньо боронили Рідну землю від навали червоних загарбників, доки всі не полягли смертю хоробрих. /-А ми сиділи та мовчали й мовчки чухали чуби/ Тільки свідоміші сини України, натхненні духом нації, мигли так героїчно боротись і вмірати за волю й незалежність українського народу. Правда розкрила очі, ХТО Й З КИМ боровся. Зрозуміли: тими лицарями хоробрими були наші діти й брати, як ось і наш Мусій.

Після занеклого бою з переважаючими силами противника рештки ще живих оборонців, оточені ворогом, не вдалиось, а діставшиось під укриття пристанційних споруд, боронивсь кожен до загину. Серед них був і Смоляр Мусій. Його впінали солдатч земляки, коли переслідований вражою ватагою поспішав під укриття руїн водоїну поєднав кілька влучних пострілів з під укриття і набоїв не стало. Тоді, як вовча тічка роздратована, вся ватага, на очах переляканих або інертних пасажирів - воїк, нахинулась на нього.

Мусій, притулившись до стіни, підніс шаблюку проти найжаченних багнетів. Посили відбивав, викрещував з багнетів блискавки й завдавав кривавих ударів. Збіглось колотнеча, двоє впало, а оп'янілі кров'ю вороги з криками, погрозами й брудною лайкою все

намагались схопити Мусія живцем.

Боронивсь з останніх сил, аж доки не достав удару "прикладом" по голові. Випала шабля і козак поточився на землю непритомним. Переможці заходились тоді наввипередки стягати з нього взуття й одяг. Шарпали здобня один з перед одного. Та на всіх не вистачило. З пересердя пінявими кісами накинуплись на бездиханне нагн козацьке тіло. Шматували, кололи багнетами, рубали шаблями й топтали нагами. І тільки, наглумились в валью залишили криваве місиво з відрубаною головою. Переможці підібрали своїх убитих й похоронили їх з воєнними почестями. А тіла лицарів козацьких залишилися лежати на поталу хижої птиці. Тільки шрєм "солдатікам" пощастили впросити дозвіл забрати тіло землякам Мусія. Ранком другого дня найняли вони візника, зібрали в ряднину криваві останки Мусія, поклали на сани й повезли до дому.

Сім'я чекала на Мусія! Сподівались, повернеться скоро, як обіцяв, знову у гості. Дочекались... на безутішне горе. Що діялось з родиною, коли в окривавленій ряднині внесли Мусія до рідної хати? Того передати не сила. Отеропілі з несподіваного нещастя, кинулись з плачем і войками до покійника. Тремтячими руками розорнув батько ряднину. Мить... і багатоголосі розначливі воплі, крик і войки потрясли хату. Дивитись було над міру людських сил. Хтось догадався і зразу закрив ряднину.

Де ж рідне дорбге обличчя? Жак кожному скував холодом серце. Перед охопленими жахом очима пливли червоно криваві крауги. Крізь кривавий туман уяви виступало пошматоване людське тіло. Окровавлені обрубки рук і ніг лежали на розпеченому животі, вгору заючи в окривавлене нутро. Криваво відсічена голова в розтороченим черепом лежала боком між кавалками рук і ніг. Сдне око кровоточило ранок, а в розсіченій целспи вищерялись зуби. Жакливого виду мерця не впізнати.

Голосінням родини і всіх сусід не було вулину. Дружини билась в розпачі, в нестямі рвала на собі кови, батько й мати умлівали в невимовної туги, а діти, забившись з переляку на піч, голодно схлипували. В загальних риданнях жак і скорбта. Тільки мізно вечером розійшлись стборонні. Сусіди й на ніч залишилися обходити безпорадно, убиту горем родину й наряжати покійника.

Ранком змайстрували труну й березовий з корою хрест. Пернесли тіло з труну і притулили на своє місце голову та всі інші частини. Одіти покійника ніяк було. Сорочку й одяг військовий приспособили поверх тіла й покрили червоною китайкою.

Все село проважало Мусія в останню дорогу. Морє сліз прорито. Поховали... На його могилі березовий хрест, що німо промовляє про мученицьку смерть покійника.

Минали роки, тяжкі, голодні, незильницькі. Зникали з кладовища хрести нестало й березового хреста. Але в солі пам'ять про лицаря Крут із вмерла. Часто згадували небіщика. І не один колишній воляк, проклинаючи тяжку долю, шкодував: "чому тоді разом з Мусієм не став на оборону рідної змлі?"

Ісенъ,

ЕТЕРО-ОЛІЙНІ КУЛЬТУРИ НА УКРАЇНІ.

М " Я " Т А .

З усіх етеро-олійних культур на Україні найбільше значення має м"ята. Батьківщиною перечної /холодної/ м"яти вважається південна Англія. Там м"ята з"явилася в кінці ХІІ століття і звідти розповсюджувалася по всіх європейських країнах. Перечну м"яту на Україні почали культивувати 52 роки тому. М"ята - багаторічна рослина і розповсюджується за допомогою корневищ та розсади. Перше місце на Україні щодо площі, зайнятої перечною м"ятою займає Чернігівщина, потім Полтавщина і нарешті Київщина. М"яту холодну культивують переважно заради етерової олії. Олію холодної м"яти використовують у парфюмерному, кондиторському, спиртово-горілочному та інших виробництвах, а також в медицині.

Сільсько-господарською практикою доведено, що в районах вирощування м"яти одержують 10 центнерів і більше сухого листя м"яти з 1 гектара.

Основою для одержання високого врожаю листу м"яти є виконання комплексу агрономічних заходів: 1. вибір відповідного місця та ґрунту; 2. внесення угноєння; 3. високоякісна та своєчасна підготовка ґрунту; 4. своєчасна та якісна посадка добірним посадковим матеріалом; 5. стараний та своєчасний обробіток ґрунту під час росту м"яти та якісний і своєчасний збір врожаю.

Отже, для вирощування м"яти необхідно застосувати цілий ряд агротехнічних заходів.

М"яту не можна вирощувати на високих місцях, горбах, крутих схилах і на дуже високих відкритих місцях. М"ята добре росте на низинних ґрунтах, але не на заливних і не на заболочених.

М"ята потребує водопроникливого ґрунту з достатнім запасом поживних речовин, а тому не можна відводити солонцюватих, важких глинистих ґрунтів, що легко запливають, заболотнілих, а також пісків.

Добре росте м"ята на супіщаному чорноземі та на осушених культурних торфовищах.

Найкращими попередниками м"яти є багаторічні бобові трави, озимина по багаторічних травах, озимина по угноєному пару та угноєний пар. Добрим попередником під м"яту в полях сівозміни є пропашні культури: картопля, пшениця, буряки тощо, також добрим попередником є коноплі.

Не можна вирощувати м"яту після ярих зернових і піс-

ля олійних /соншник/. Практикою встановлено, що на солон-
цюватих черноземах у м"яти знижується вихід олії, а також
зменшуються урожаї м"яти на більш легких ґрунтах /піщаних/
Для одержання високих урожаїв м"яти необхідно, щоб ґрунт
був досить поживний, мав достатню кількість необхідних
поживних елементів - азоту, фосфору та калію.

Азотні добрива краще діють на ґрунтах, що по цього
угноюванню фосфорними та калійними добривами. На осуше-
них культурних торфовищах у ґрунт вносять переважно фосфо-
рове та калійне угноєння.

Поле під м"яту треба угноювати основним угноєнням в
осені, під зяблеву оранку, вкладаючи 30-40 тон гною на
гектар, залежно від властивостей та ступеня вичаженості
ґрунта. Краще вносити гній в напівперепрілому стані. До
цього додаємо, що гній дуже добре діє на урожай м"яти при
внесенні його разом з мінеральними добривами під зяблеву
оранку. Отже, як правило, мінеральні добрива під м"яту вно-
сять в осені, за винятком легкорозчинних - азотних, які
слід вносити на весні, під час весняної підготовки ґрунту.

На ґрунтах низинних, де застоюється вода, органічні
та мінеральні добрива вносять на весні, під час раннього пе-
реорювання ґрунту.

З усіх мінеральних добрив м"ята найкраще реагує на
азотові.

Вносити мінеральні добрива під м"яту треба з розрахун-
ку таких середніх норм в переводі на поживні елементи:

на вилугованих черноземях	азоту	90 кг
"	фосфору	60 кг
"	калію	60 кг
на підзолистих темносірих і сірих ґрунтах	азоту	90-120 кг
"	фосфору	60 кг
"	калію	60-90 кг

Як правило під м"яту ґрунт треба готувати в осені.
Якщо під м"яту виділений ґрунт після зернового попередника,
його обов'язково треба здушити після збору попередника на
6-8 см. глиб. і заволочити, а через 3-4 тижні провести
глибоку зяблеву оранку в одночасному внесенням основних
удобрєння ґрунту, гною та мінеральних добрив.

Орати ґрунт треба глибоко, на черноземях і торфови-
щах 20-25 см, а на інших ґрунтах не менше 18-20 см, запо-
бігаючи вивертанням підорного шару. Низинні ґрунти, що піз-
но звільняються від води та дуже стужаються, переорюють-
ся рано весною з одночасним внесенням під оранку органіч-
них і мінеральних добрив. На підвищених місцях весняне пе-
реорювання та весняна оранка ґрунту не допускаються /за-
бороняються/. Зораний в осені ґрунт, рано весною, як тіль-
ки протряхнуть гребені ріллі необхідно заволочити, прова-
дячи цю роботу впоперек гребенів або навхрест по діагоналі.
Потім ґрунт культивується пружинним культиватором вздовж і
впоперек на глибину не менше 10 см і негайно заборонюється
залізними бранами. В день садіння ґрунт треба закатувати
легким котком та помістити за допомогою маркера бранами
для садіння м"яти.

Найкраще розсада приживає, коли вона свіжа, а тому не слід таніше, як за день, заготівляти її. Накопану розсаду представляти на місця посадки обов'язково в кошиках або скринях, причому бажано, щоб на дні тари був шар землі, змочений до стану грізлі. Зверху розсада повинна бути притінена матками або щого.

Найкращим основним способом розмноження м'яти є посадка корневими суцільною ниткою, викладаючи корневища м'яти на дно борозенки на глибину 6-8 см і одразу ж загортаючи борозенку вологою землею за допомогою валка грабель і злегка ущипуючи ґрунт. Затоптану під час садіння поверхню ґрунту треба розпушити м'якими борінками-райборінками того ж дня, слідкуючи, щоб зубці борін не витягали корневищ м'яти.

Садіння м'яти розсадою допускається: на ґрунтах, що пізніше весною просихають; при швидкому розмноженні сортової м'яти, при недостатці посадкового матеріалу-корневищ, при підсаджуванні зріджених сходів плантації м'яти та при закладці розсадника-маточника.

Перед посадкою м'яти розсадою обробляють ґрунт культиватором вдруге, боронують одразу ж, слідом за культиватором, прикоткують та маркують на віддалі 45-50 см борозенка під борозенки. Розсаду м'яти слід висаджувати в рядку на віддалі 15-20 см. Таким чином на 1 гектар висаджується не менше 100 тисяч шт., а на підвищених місцях не менше 130 тисяч штук рослин м'яти.

Висаджуючи розсаду у вологий ґрунт, треба щільно притискувати землю до корінців і стежити, щоб вони не задіралися догори, а зверху, навколо рослини, притінювати сухою землею. Затоптану під час садіння поверхню ґрунту в той самий день треба розпушити мікроддя планетом.

Через три-чотири дні засаджену плантацію перевіряють і на місцях, де рослини загинули, підсаджують нові.

Основним способом догляду за плантацією м'яти є розпушування ґрунту, що проводиться не менше 4-5 разів за вегетаційний період, та знищення бур'янів.

Розпушують ґрунт через кожні 1,5-2 декади, доки рядки м'яти не закриє її вегетативна зелена маса. Коли почнуть з'являтися бур'яни, проводять знищення їх кінним планетом в мікроддях та поправкою ручними сажками в рядках, знищуючи повністю всі бур'яни, включаючи кучерягу м'яту і драголюб.

Після випадання рослинних рештків плантацію треба на другий день обов'язково підпушити планетом або сажками, щоб знищити шкородинку, яка перешкоджає доступу повітря в ґрунт. Розпушування проводиться на глибину 8-10 см.

Як відомо хліборобові, якість етерової олії залежить від чистоти м'яти та терміну збирання. Отже, найкращим терміном для збирання врожаю м'яти є час, коли її травостій на 50% квіткує.

Зібрана м'ята в цей час дає найвищий вихід етерової олії.

Збирають м'яту руками, косарками та ватками. Косити м'яту слід тоді, коли спаде роса; в протилежному разі м'ята підпарюється, чорніє, в наслідок чого втрачається етерова олія.

Не можна допускати перестоявання м'яти, бо це приводить до осипання листу та зменшення етерової олії. Спіжескошену або пров'ялену протягом дня м'яту скачують в купки та звозять ваздалегідь підготовлений біля приміщення сушки тік, де й висуюють м'яту до такого стану, щоб листя легко було обмолотити, а стебло, щоб не було дуже пересушеним і не потрібнювалось на цурки, які потім важко відокремлювати від листу. В дощову погоду м'яту треба сховати в приміщенні (клуні, стродолі). Висушену м'яту молотять ціпами. Обмолочений лист перетрушують вілами чи граблями до повного відокремлення листу від стебла. Коли ж лист повністю не обмолочується, м'яту треба трохи підсушити, а потім знову злегка ціпом домолотити. Всю роботу по обмолоту м'яти треба виконувати старанно, щоб лист не був дуже потрібнений і чистий від органічних решток землі та різного бруку.

Добре зібраний урожай м'яти - дасть добрий прибуток селянинові. В минулому за кожний центнер якісного листу м'яти при відачі на м'ятний завод, господар одержував по 260 карб. Отже, рахуючи урожай листу м'яти з 1 гектара - 10 центнерів, господар-продуцент м'яти одержував 2600 карб.

Догляд за плантацією після збору врожаю, перероблення перехідної плантації, закладка розсадника-маточника, збереження кореневищ м'яти в цьому числі журналу за браком місця не подаємо.

I. H.

ЗНАЧЕННЯ МАЛИХ ГІДРОСПОРУД В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Багато наших людей звернуло увагу на те, що майже в кожному німецькому, австрійському чи чеському селах зустрічаємо установки, що працюють використовуючи енергію води. Тим більше цікаво, що часто вони стоять на таких маленьких протоках і рівчаках, що в деякого викликають здивування. Спостерігаючи ближче, як просто влаштовані водяні млини і тартаки, у кожного виникає думка, а з нею жаль... "чому б і у нас на Україні їх не побудувати? Адже ж і ми маємо річки і навіть багато більші." Дійсно по грубому обчисленню Україна має понад дев'ять міль. КВ. водної енергії, що дорівнює дванадцять міль. кінських сил. Але справа не тільки в цьому.

Для поширення гідросилових установок Німеччина, Австрія і Чехія мають сприятливіші умови. Вони мають більше опадів і менше випаровування, в той час як на Україні, в південних районах часто випаровування перевищує опади. Витікаючи з гірських місцевостей або з великих лісових балок потоки мають видаток води цілий рік, а у нас на Україні малі потоки й балки часто літом пересихають.

Гірські ріки й потоки мають крутіший спад і тому більшу швидкість, а більш водонепроникливе підґрунтя забезпечує більший поверхневий стік. Та всеж, коли в цих європейських місцях вважають доцільним розбудову мережі водяних споруд лише для використання енергії, то ми на Україні маємо до утворення їх більший стимул і потреби, незалежно від характеру підприємства розбудова їх в селянських господарствах має велике значення для підвищення рентабельності селянських господарств.

Обводнення ж нашої землі, південних і східних районів України, через часті засухи й суховії є одним з найголовніших завдань до підвищення нашого добробуту й с/г культури.

Утворення силових чи інших господарчих водних споруд веде за собою регулювання з бігу води й використання її для зрошення, водопоїв, чи для розведення водоплавючої птиці і риби. Все це веде до утворення ставків і водосховищ. Хоч вони кожний зокрема й малі та коли їх в місцевості багато, то вони виконують функції для затримання марнотратного збігу води до моря, підвищують рівень ґрунтових вод. Випаровуючись в літню спеку - уволожнюють сухе повітря й сприяють хмарності й утворенню місцевих (т.зв. ермічних) дощів, протидіють випалюванню хлібів і суховіям. Уважні селяни помічали як благодійно впливають ставки на рослинність навкруги себе; особливо підчас заморозків і суховіїв. А тому розбудову таких дрібних споруд з ставками, потрібно вважати як одну із складових частин системи майбутніх великих підприємств для збереження і підвищення урожаїв на Україні. Були колись у нас ставки, водяні млини і сукновальні. Недаром і в наших піснях співається: "І ставок і млинок і вишневенький садок"... Все це тоді мало глибокий зміст, бо підказано було життєвим досвідом глибокою народною мудрістю. Але всі ці надбання наших батьків зруйнували наїзники. Майже по всій Україні; а особливо на півдні, де вони найбільш потрібні, з тисячі ставків нічого не залишилося. В час земельної реформи 1921 року

замість того, щоб їх виділити і відбудувати - багато їх зорали. Правда побудували Дніпрогес на п'ятдесят тисяч кв і декілько промислових водосховищ у Донбасі. Але це ніколи не перекриє комплексного значення всього водного господарства і тим більше для селян.

При відновленні нашої державности, селянином - індивідуально чи кооперативно все треба буде починати з початку. Хоч перед селянином хліборобом стоятиме перш за все тяжке завдання: - обробити своє поле, все ж він не повинен забувати про використання води в зазначених формах. Тому завданням кожного із нас, особливо наших агрономів та інженерів - є вивчення найліпших і найдешевших зразків таких споруд у Німеччині. І все те що може бути доцільним і у нас, щоб потім використати великі водні багатства на Україні, в своїх і загальних інтересах.

Пр. Н.

---oO---

ВИМОГИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ДО КЛІМАТУ ТА ҐРУНТУ

Зернові культури: пшениця, жито, ячмінь і другі, мають дуже багато сортів і через це вони дуже добре розвиваються та приносять селянину урожай в різноманітних умовах клімату та ґрунту. Вони є і в теплих країнах, і в помірних, і в холодних. Коли порівняти зернові хліби між собою, як вони ставляться до клімату та ґрунту, то між ними можна виявити значну різницю.

Озима пшениця поширена там, де зими не дуже суворі. В нас на Україні її сіють по всіх областях та повітах. Осима пшениця, в порівнянні з ярою через більш раннє досягання менше терпить від запалу. Вона найвимогливіша до ґрунту, тому найкраще родить на родючих, структурних, чистих від бур'янів чорноземах.

На всіх ґрунтах удобрення значно збільшує врожай озимої пшениці. Жито краще витримує зими, ніж пшениця; тому його сіють значно далі на північ. Крім того жито менше терпить від посухи та запалу. Жито менш вимогливе до ґрунту; воно добре родить і на піскуватих, і на осушених болот'яних, і на підзолистих ґрунтах. Коріння жита далеко заходить в глиб, навіть інколи глибше чим два метри, що дає змогу використовувати рослиною воду та поживні речовини з нижніх слоїв ґрунту.

В лісостепу кліматичні та ґрунтові умови цілком сприяють зростанню як пшениці так і жита. Але пшениця як більш цінна культура; тому вона поступово витісняє жито.

Яра пшениця є дуже поширена культура. У нас на Україні її сіють майже скрізь. Сходи її легко витримують морози до шести ступнів. Від сходів до досягання, ярій пшениці в середньому потрібно вісімдесят п'ять - сто п'ять днів, а для твердих пшениць трохи більше - днів сто десять. Яра пшениця дуже вимоглива культура. Вона потребує найкращих ґрунтів, а також потребує удобрення. Особливо вимоглива тверда пшениця. Яра пшениця боїться посухи та запалу. Дощі для неї потрібні найбільше в травні та червні місяцях, тобто під час кущення та колосіння.

Ячмінь заходить на північ, найдалше від усіх злаків. Для його розвитку потрібно всього 80 - 100 днів; тому на півночі за коротке літо він цілком достигає. Ячмінь є досить посухостійка рослина. Не дуже боїться він і загалу, бо швидко достигає. Що ж до ґрунту, то ячмінь дуже вимогливий, на піщаних ґрунтах він не вдається. Удобрення найбільше потребує на початку розвитку бо в цей час ячмінь найбільше потребує поживних речовин.

Овес у нас на Україні лутше себе почуває в північних районах. Проти високих температур /спеки/ овес не стійкий; тому на півдні України він поступається місцем ячменеві. Вологу овес любить більше, ніж пшениця та ячмінь, родить і на найбідніших ґрунтах. Серед зернових хлібів це найменш вимоглива культура. У зоні лісостепу овес як і ячмінь, бодре родить.

Агроном Панько Рудий.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ОБШЧІНА

Делегатура Українського Технічно-Господарського Інституту /УТГІ/ відкриває в таборі Сомме-Казерне курси тваринництва та молочарства, що триватимуть 3 місяці.

На курси приймаються курсанти і курсантки віком від 16 років.

Навчання відбуватиметься ввечері.

Теоретичне навчання і вправи будуть проводити висококваліфіковані сили. Практичні вправи курсанти будуть відбувати в центральній молочарні у м. Аугсбурзі та на зразкових тваринницько-молочарських фармах в його околицях. По закінченні курсів будуть видані курсантам посвідки.

Перші лекції будуть прочитані у вівторок 29 січня 1946 р. о 7-ій год. в приміщенні школи, ІУ бл., 71 кімната.

Запис нових курсантів продовжується в приміщенні курсів перед викладом лекцій.

Делегатура УТГІ.

КУТОК ГУМОРУ

ПОСТУПОВІСТЬ

Один старий молодець найняв собі газдиню; що в першому році говорила: "Ваші кури несуться добре". В другому році вона говорила: "Наші кури несуться добре". А в третьому році вона вже говорила: "Мої кури несуться добре".

ПИСЬМЕННИЙ

-Я живу з пера.
-Так? Що ж ви пишете?
-Листи до батька по гроші.

ОБЕРЕЖНИЙ

Друзі! Коли моя жінка починає співати; то я зараз же виходжу з кімнати.

-Чому?
-Щоб люди не подумали що я її б'ю.

ОЩАДНА

-Ти думаєш; що багато заощадиш; коли будеш вама варити?
-Певно! Від коли я сама варю; то мій чоловік їсть на половину менше.

ЩО ЦІКАВІШЕ

Коли мак донський король Филипп став загрожувати самоостій-сті Греції; тоді відомий бесідник Демостен своїми огнистими словами намагався навернути греків до оборони перед наїздником. Але грецька суспільність вже тоді так звикла до загальних справ; що їй більше цікавили театр ніж оборона рідного краю. Позіхаючи слухали промови Демостена; а потім байдуже йшли до дому або до театру.

Одного разу Демостен зачав промову цікавою байкою.

-Був раз один купець; що зібрався в дальку дорогу й для по-дорожжі найняв собі осла. Але в дорозі сонце так припікало; що купець не їхав на ослі; а йшов дорогою; криючись у його тіні.

Почувши що Демостен починає говорити щось для них забавне; слухачі стали ближче підходити до промовця. А він говорив далі.

-Купець вернувся додому; повернув осла його власникові; але заплатити не хотів. "Я не сидів на ослі і тому не мушу платити".

-Сказав він власникові.

І в тім місці Демостен нагло урвав своє оповідання.

-Ціково; ціково-- кричав натовп. - Що далі сталося з ослом?

-О; нужденники! То вас історія осла більше цікавить; як доля рідного краю?

Заговорив у гніві Демостен.

З М І С Т .
_ " _ " _ " _ " _ " _ " _ " _

I. До читачів	ст. 1
2. Великі дати	" 2
3. М а т и - В. Бих.	" 4
4. Невідкладні завдання -	" 5
5. З минулого	" 6
6. Верзівний хрест /спогад/	" 7
7. М"ята	" 9
8. Значення малих гідро-спогуд в б/г-ві	" 15
9. Вимоги зернових культур до клімату і грунту -	" 16
10. Про с/г освіту	" 17
II. Куток гумору	" 18

Всі права застережені.

Виходить на правах рукопису.